

ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Київський національний торговельно-економічний університет

Анотація. У статті розглядаються перспективи розвитку зовнішньоторговельної діяльності кооперативного сектору економіки України. Сформульовані напрямки нарощення зовнішньоторговельного потенціалу споживчої кооперації.

Ключові слова: кооперативний сектор економіки, споживча кооперація, зовнішньоторговельна діяльність, експортний потенціал.

FOREIGN TRADE ACTIVITY OF CO-OPERATIVE SECTOR OF THE NATIONAL ECONOMY

Abstract. The article considers the prospects for the development of foreign trade cooperative sector Ukraine. Set forth directions of increase of foreign trade potential of consumer co-operation.

Keywords: co-operative sector of economy, consumer co-operation, foreign trade activity, SWOT - analysis, PEST - analysis, export potential.

Кооперативні форми діяльності є невід'ємною частиною сучасного господарства більшості держав: в світі діє більше 1 млн. кооперативних організацій понад 130 видів, які об'єднують близько 1 млрд. людей [1]. Вагомість кооперативного сектору економіки підтверджується досвідом розвитку вищезначеної форми господарювання в країнах ЄС: майже половину загальної кількості кооперативів у світі складають європейські кооперативи, членами яких є близько 150 млн. людей з 46 країн Європи [2].

Світовий кооперативний досвід, частиною якого є і українська кооперація, свідчить, що кооперація - це не лише тип виробництва чи форма господарської діяльності, а економічно обумовлена ідеологія господарювання в жорстких економічних умовах, у тому числі трансформаційних криз та глобалізації світового економічного простору. Світовий досвід діяльності кооперативного сектору економіки доводить важливу роль споживчих кооперативів у розвитку економіки, особливо під час трансформаційних процесів. Саме в частині споживчої кооперації сучасний міжнародний кооперативний рух характеризують надзвичайно позитивні тенденції: зростання кількості і підвищення ролі багатофункціональних кооперативів та споживчих товариств у кооперативному секторі економіки; проникнення кооперації в нові сфери людської життєдіяльності (сфери відпочинку, освіти, охорони здоров'я); підвищення ролі міжнародного співробітництва на регіональному й глобальному рівнях.

Сьогодні кооперативний сектор економіки України знаходиться на стадії транзитивних змін і відображає радикальні перетворення як в економіці країни, так і в державі в цілому. Дослідження особливостей цих процесів дозволяють виокремити головні аспекти місії національної кооперації в сучасних умовах: вирішення внутрішніх економічних і соціальних споживчого ринку і використання потенціалу міжнародної кооперативної інтеграції як доповнюючої моделі євроінтеграції. З усіх підсистем кооперативного сектору в Україні споживча кооперація є найбільш структурованою і організаційно оформленою: діє як соціально-економічна система і має диверсифіковану діяльність, що є характерною рисою розповсюджених в розвинених країнах багатофункціональних кооперативів. Втім, на сьогодні найбільш гострими проблемами сучасного розвитку національної споживчої кооперації залишаються недостатня адаптація до ринкових форм і методів господарювання та істотне руйнування ресурсного потенціалу в складних економічних умовах сьогодення. Слід констатувати, що за роки незалежності України так і не було сформовано теоретичний фундамент сучасного управління зовнішньоекономічною діяльністю системи споживчої кооперації України, який би

забезпечив захищеність економічних інтересів і сприяв би її розвитку в умовах європейської інтеграції України і пов'язаних з цим перетворень.

Результати проведеного аналізу перспектив діяльності споживчої кооперації України дозволили виокремити переваги цього сектора національної економіки, які слід вважати внутрішніми чинниками позитивного впливу на нарощення зовнішньоторговельної діяльності:

- організаційно-правові засади функціонування: правова легітимність діяльності; дієва законодавча база; власна соціальна база членів; підтримка місцевих органів влади;
- організаційно-економічні засади господарювання: багатогалузевий характер діяльності; традиційні внутрішньогосподарські зв'язки; власна сировинна і товарна база; гарантований ринок збуту продукції; досвід зовнішньоекономічної діяльності;
- власна інфраструктура функціонування: сформована матеріально-технічна база; диференційованість підприємств та ієрархічність системи в цілому;
- власна багаторівнева система підготовки кадрів: кваліфікований кадровий персонал та науковий потенціал.

Дослідження факторів макросередовища зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації України засвідчили:

- наявність сформованої правової бази для здійснення і розвитку зовнішньоторговельної діяльності системи споживчої кооперації України: Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3], Закон України «Про споживчу кооперацію», в якому відображені міжнародні принципи кооперації та врахований досвід роботи кооперації різних країн світу [4], Стратегія розвитку споживчої кооперації України [5];

- незважаючи на кризовий стан економіки України, на загал створює потенційні можливості розвитку зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації за рахунок реалізації наявних внутрішньосистемних резервів;

- дискредитація в суспільстві іміджу цієї форми господарювання навіть попри історичну національну схильність до колективної праці, стримує розвиток споживчої кооперації і, відповідно, не сприяє жодному з видів міжнародного кооперативного співробітництва;

- недостатній рівень оновлення і технічного переоснащення доволі застарілого (як морально, так і фізично) обладнання, безумовно, негативно впливає на конкурентоспроможність виробленої продукції і на внутрішньому, і на зовнішньому ринках.

Все вищезазначене свідчить про достатній потенціал системи національної споживчої кооперації зайняти гідне місце в розвитку зовнішньоторговельної діяльності України за рахунок збільшення експортного потенціалу, нарощення конкурентоспроможності виробництв, підвищення самостійності підприємств і організацій системи. Втім, слід зазначити, що дещо декларативний характер інституційної бази поглиблення участі кооперативних підприємств, організацій та їх об'єднань у міжнародному поділі праці, необхідність адаптації кооперативного сектора української економіки до змінних умов ринкового середовища потребують нових законодавчих актів, нормативно-розпорядчих документів та міжнародних угод щодо кооперативного співробітництва.

Зовнішньоекономічна діяльність споживчої кооперації України повинна стати реальною і значною складовою її господарської діяльності, головними чином через зовнішньоторговельну діяльність, міжнародне інвестиційне співробітництво, міжнародну виробничу кооперацію, міжнародне науково-технічне співробітництво та обмін досвідом. Головна мета розвитку зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України полягає у підвищенні організаційно-економічної ефективності здійснення зовнішньоторговельних операцій, як важливого напрямку зміцнення і динамічного розвитку споживчої кооперації, посилення її ролі у виконанні соціально-економічних завдань на споживчому ринку в умовах зростання конкуренції. Для підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності системи необхідно забезпечити виконання ряду заходів, а саме:

- підвищення продуктивності та зменшення витрат експортного виробництва;
- ведення оперативного моніторингу ефективності зовнішньоекономічної діяльності споживчої кооперації як на рівні окремих підприємств, так і системи в цілому;
- активне використання сучасних технологій захисту від валютних ризиків.

Розвиток експортного потенціалу споживчої кооперації України можливо забезпечити, насамперед, шляхом підвищення ефективності використання наявного експортного потенціалу,

розширення існуючої номенклатури експортних товарів та підвищення їх конкурентоспроможності за рахунок:

- відновлення експортних «ніш» на зарубіжних ринках товарів традиційної номенклатури споживчої кооперації;
- залучення до експортних ресурсів нових товарів, які користуються постійним попитом на зовнішньому ринку;
- підвищення конкурентоспроможності кооперативних підприємств на основі реалізації цільових програм їх реструктуризації;
- розробки системи залучення іноземних капіталів та формування сприятливого інвестиційного клімату в сфері діяльності споживчої кооперації.

Виявлені чинники розвитку зовнішньоторговельної діяльності національної системи споживчої кооперації повинні стати основою формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності кооперативного сектора України. Підвищення конкурентоспроможності кооперативних підприємств та організацій на внутрішньому ринку стане основою формування конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, що сприятиме поглибленню співробітництва із зарубіжними кооперативами.

В умовах посилення інтеграції і глобалізації світо господарських зв'язків реформування зовнішньоторговельної діяльності споживчої кооперації України тісно пов'язано з діяльністю міжнародних кооперативних організацій, міжгалузевими відносинами. На жаль, на сьогодні українська кооперація не використовує повною мірою позитивний досвід розвитку міжнародного кооперативного сектора, а її розвиток відбувається без належної державної підтримки її господарювання.

З огляду на це, основними стратегічними напрямками зовнішньоторговельної діяльності системи споживчої кооперації України із зарубіжними кооперативними організаціями мають стати:

- розвиток співробітництва із кооперативними спілками країн Східної та Західної Європи;
- входження організацій банківсько-кредитної системи Укркоопспілки у Європейські кооперативні банківські об'єднання;
- пошук джерел іноземних інвестицій і потенційних партнерів для створення спільних підприємств.

Враховуючи досвід і результати діяльності світової споживчої кооперації, сучасний етап розвитку споживчої кооперації України повинен спрямовуватися на встановлення прямого, стійкого та довготривалого симбіозу виробничого та зовнішньоторговельного видів діяльності та прагнути до перетворення зовнішньоекономічного комплексу у динамічну та збалансовану виробничо-комерційну систему. Запозичення зарубіжного досвіду розвитку кооперативної системи та міжнародне кооперативне співробітництво дозволять не лише інтенсифікувати розвиток кооперативного сектора української економіки, а й модернізувати і оптимізувати всю національну економіку, сприятимуть максимізації отриманих переваг від її участі у міжнародному поділі праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The International Co-operative Alliance. URL: <http://www.ica.coop/en/international-co-operative-alliance>.
2. European Community of Consumer Co-operatives. URL: <http://www.eurocoop.org/en>.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України [Електронний ресурс]: Закон України № 959-ХІІ-ВР від 16.04.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
4. Про споживчу кооперацію: Закон України [Електронний ресурс]: Закон України № 2265–ХІІ-ВР від 10.04.1992 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>.
5. Офіційний сайт Укоопспілки: [Електронний ресурс]. URL: www.coop.com.ua.

Гринюк Наталія Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової економіки, Київський національний торговельно-економічний університет, Київ, e-mail: nataliyahrynyuk@gmail.com

Hrynyuk Nataliya A., PhD in Economic, Associate Professor, Associate Professor of the World Economy Department, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, e-mail: nataliyahrynyuk@gmail.com